

УДК 351.854

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.23>

Г. М. Чирва

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз історичних передумов становлення сучасної вищої освіти в Україні. Підкреслено проблематику щодо становлення вищої освіти в Україні. Окреслено основні аспекти сучасних напрямів розвитку вищої освіти в Україні. Підкреслено аргументи історичного минулого сучасної вищої освіти, де основними з них виступають суспільно-історичні процеси, які відбувалися впродовж століть, а саме вплив давньоруських культурних традицій, об'єднання західних і східних культурно-ідеологічних і філософських тенденцій. Запропоновано схему становлення вищої освіти в Україні – історичні передумови та надано пояснення.

Вагомим аргументом історичного минулого сучасної вищої освіти виступають суспільно-історичні процеси, які відбувалися впродовж століть, а саме: вплив давньоруських культурних традицій, об'єднання західних і східних культурно-ідеологічних і філософських тенденцій, розвиток України в складі різнонаціонального та різнорелігійного державного утворення (Великого князівства Литовського, Речі Посполитої), тісні контакти української, білоруської, польської та литовської культур, запізніла ренесансна культура, феодално-католицька експансія, контрреформація, культура бароко.

Основні аспекти вищої освіти в Україні були регламентовані Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. «Про програму інтеграції України в Європейський Союз», а також у численних розпорядженнях Кабінету Міністрів України, в рішеннях Міністерства освіти та науки України. Болонський процес в Україні став важливим історичним моментом для подальшого розвитку вищої освіти в Україні.

Визначено основні п'ять етапів становлення вищої освіти – зародження та становлення, створення освітніх центрів, становлення університетської освіти, післявоєнне становлення університетської освіти, оновлення університетської освіти. А також, зазначено основні історичні освітнього середовища впродовж століть розпочинаючи від заснування вищої школи у 1037 р. в храмі Святої Софії, закінчуючи закріпленням на законодавчому рівні в Україні дуальної освіти.

Ключові слова: історичні передумови, система вищої освіти, українізація освіти, освітні реформи.

Постановка проблеми. Основним напрямом наукового дослідження історичних передумов становлення вищої освіти в Україні – є визначення історичних процесів, що вплинули на сучасну вищу освіту в Україні. Заслуговує на увагу окреслення історичних напрямів вітчизняної вищої освіти оскільки Україна отримала розгалужену освітню систему в усіх містах. Проте, вона потребує значних інвестицій, для того щоб відповідати сучасним стандартам освіти та бути на рівні провідних країн Європейського Союзу. Тому освітлення історич-

них передумов в контексті трансформації та розвитку вищої освіти в Україні є важливим кроком для подальшого її використання під час розробки стратегій подальшого розвитку вищої школи в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням в напрямі історичного становлення вищої школи в Україні займалися вчені: Н. Терентьева, В. Сандугея, А. Кураєва, І. Передерій, Г. Кривчик, Ю. Гудима, В. Масальський, Т. Туркота, С. Сірополка, К. Кугай та інших. Проблематику розвитку вищої освіти в Україні окреслили у своїх наукових працях В. Андрущенко, І. Бех, Л. Ващенко,

С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Мадзігон, В. Огаренко, І. Передерій, С. Сірополко, В. Шинкарук, М. Ярмаченко та ін. Заслугує на увагу напрям досліджень щодо вищої освіти першої третини ХХ століття у працях А. Веселова, Г. Гринька, М. Грищенко, Г. Захаревича, М. Іванова, Я. Звігальського, А. Зільберштейна, С. Постернака, М. Пузанова, Д. Павлова, Я. Ряппо, Г. Терещенко, В. Ястржебського. Однак вектор розвитку вищої школи в Україні має ще багато питань стосовно особливостей етапів розвитку та їх впливу на загальне становлення вищої освіти.

Мета статті. Метою дослідження є виділення та характеристика історичних передумов становлення сучасної вищої освіти в Україні та формування графічного зображення історичних процесів, що вплинули на її становлення.

Виклад основного матеріалу. Становлення вищої школи в Україні розпочалося ще за часів Київської Русі, але система вищої освіти, яку на даний час має Україна пройшла дуже довгий та тернистий шлях. Багато науковців підкреслюють основні етапи становлення вищої освіти в Україні. Так, згідно з твердженнями І. Міщинської, виділяється всього п'ять основних етапів: перший – зародження й становлення університетської освіти (XVII – XVIII ст.); другий – перетворення університетів на освітні центри (з 1803 р.); третій – становлення університетської освіти в Україні після 1917 р.; четвертий – становлення університетської освіти в Україні після Другої світової війни; п'ятий – оновлення університетської освіти після 1991 р. у самостійній державі [1, с. 41–47].

Вагомим аргументом історичного минулого сучасної вищої освіти виступають суспільно-історичні процеси, які відбувалися впродовж століть, а саме: вплив давньоруських культурних традицій, об'єднання західних і східних культурно-ідеологічних і філософських тенденцій, розвиток України в складі різнонаціонального та різнорелігійного державного утворення (Великого князівства Литовського, Речі Посполитої), тісні контакти української, білоруської, польської та литовської культур, запізнена ренесансна культура, феодально-

католицька експансія, контрреформація, культура бароко [2, с. 4–14]. Іншим важливим історичним аспектом становлення вищої освіти в Україні є функціонування Острозької академії, що являє собою більше світський навчальний заклад, ніж теологічну школу. В основу навчання було покладено вивчення «семи вільних наук», а також вищих наук: філософії, богослов'я, медицини, також, студенти вивчали п'ять мов: слов'янську, польську, давньоєврейську, грецьку, латинську [3, с. 62].

Однак, є певні дискусії щодо Острозької академії, а саме деякі науковці зазначають, що школи вищого типу на прикладі Острозької академії були ще у Києві, перша з яких була заснована у 1037 р. у храмі Святої Софії. Метою діяльності цієї школи була підготовка вищого духовництва і феодальної знаті; інша частина дослідників схильна стверджувати, що першим вищим навчальним закладом на теренах східного слов'янства була Києво-Могилянська академія. Так, підсумовуючи дані твердження, варто сказати, що вищою школою на зразок європейського класичного університету варто вважати Острозьку вищу школу та Києво-Братську (Могилянську) колегію; основою класичної університетської освіти були природничо-наукові та соціально-гуманітарні спеціальності [4, с. 24]. Але першим навчальним закладом, що можливо класифікувати, як вищий навчальний заклад варто вважати Києво-Могилянську колегію, яку створено у 1632 р. А вже у 1701 р. колегія отримала титул і права академії та почала називатися Київською академією [5].

Також, визначну роль у становленні та функціонуванні системи вищої освіти відіграв заснований у 1661 р. в західноукраїнських землях Львівський університет. Королем Яном Казимиром 20 січня 1661 р. було підписано диплом, який давав Львівській єзуїтській колегії статус і титул «університету» з правом викладання всіх сучасних університетських дисциплін та присвоєння наукових ступенів. Важливого значення набуває той факт, що викладання в цій академії здійснювалось українською мовою [6, с. 5]. В 1809 р. було засновано Київську гімназію, ще

раніше в 1805 р. було відкрито Харківський університет [7, с. 39]. Перші педагогічні інститути були створені в Глухові (1874 р.). Станом на 1914 р. в Україні нараховувалось 26 учительських семінарій та 6 учительських інститутів [8, с. 89]. Центральними навчальними закладами – Харківський, Київський і Новоросійський (в Одесі) університети, Ніжинський історико-філологічний інститут (1875 р.), на західноукраїнських землях – Львівський та Чернівецький університети – здійснювалася підготовка вчених, учителів для середніх шкіл, лікарів, юристів [6, с. 5].

Важливого значення щодо розвитку вищої освіти набула подія 23 лютого 1917 р. – Лютнева Революція – та становлення більшовицької влади (1920 р.) в Україні. Проведення аналізу даного історичного періоду надасть можливість визначити основні методологічні вимоги, зокрема до змін, які мали великий вплив на саму систему здійснення управління вищою освітою. Першими знаковими очертаннями змін вищої освіти стало підпорядкування Генеральному Секретаріату освіти в 1917 році. Одним з важливих документів, що вплинув на розвиток вищої освіти, стала Декларація Генерального Секретаріату від 26 червня 1917 р., основною метою якої було створення національної школи, формування педагогічної бази та долучення педагогів до професійних товариств у сфері освіти [11, с. 33–34]. До основних напрямів уряду варто віднести – українізацію освіти, підготовку плану розбудови єдиної школи, організацію управління системою освіти, становлення системи професійної освіти, організацію підготовки педагогічних кадрів.

Наступним був період Гетьманату (з квітня по грудень 1918 року) – характерною рисою даного періоду становлення вищої освіти стала її централізація. Згідно з циркулярними розпорядженнями (27 липня 1918 р.) була поставлена мета щодо «теоретичної та практичної підготовки вчителів», також було прийнято циркулярне розпорядження від 15 серпня 1918 р.) щодо планів навчання в учительських семінаріях. Попри економічну та політичну скруту при Гетьманаті було відкрито значну кількість навчальних

закладів – засновано у 1918 р. Київський український державний університет, Харківський та Новоросійський університети були визнані державними, широко розмаху набуває в усіх вищих навчальних закладах створення кафедр української мови, а також розпочала роботу Академія наук України, головою якої обрано В.І. Вернадського [12, с. 35].

Починаючи з 1919 року, коли владу захопили більшовики, після прийняття Конституції УРСР [3, с. 99–100], розпочинає свою роботу Народний комісаріат освіти. На жаль, здобутки автономії вищих закладів зійшли нанівець, під час правління більшовицької влади було повністю скасовано вузівську автономію та створено інститут комісарів, що мали повну владу у закладах освіти. Наприклад, щодо університетів РСФРР, можна побачити, що вони не були ліквідовані та продовжували надавати освітні послуги у Москві, Ленінграді та інших російських містах. Натомість, в українських вищих навчальних закладах відбулися суттєві зміни, зокрема, повна уніфікація всіх вищих навчальних закладів за єдиним зразком [13].

У 1984 р. в Україні (УРСР) функціонувало вже 146 вищих навчальних закладів, у тому числі університетів – 9, технічних ВНЗ – 50, сільськогосподарських – 17, з економіки та права – 10, педінститутів – 30, медичних – 15, з фізкультури та спорту – 3, культури та мистецтва – 12 [9, с. 84].

Для розвитку вищою освітою в Україні є врахування загальних освітніх тенденцій на європейському освітньому просторі. Важливими історичними кроками для України, насамперед, виступають такі тенденції [2; 6]:

1) спеціалізація – визначення напрямів методології досліджень і відповідних розробок;

2) відхід від терміну «нездібний» – реалізація кожного громадянина незалежно від їх природного потенціалу і соціального положення, отримання можливості успішно навчатися завдяки якісному викладанню та визначенню уподобань та сфери інтересів;

3) зміна освітнього середовища, що буде спрямована на креативні та технологічні

індустрії та закладення бази для науково-дослідної та конструкторсько-проектної діяльності;

4) посилення диференціації та індивідуалізації освітнього процесу – створення навчальних систем, що можуть адаптуватися під індивідуальні запити кожного учасника освітнього середовища вищих закладів;

5) активний пошук нової методичної системи – переорієнтація на інтелектуальний потенціал та на емоційну і підсвідому сферу особистості;

6) упровадження принципів безперервної освіти – система навчання, що реалізує нові види неформальної освіти, прикладом цього є: народні будинки (Німеччина, Нідерланди); громадські мережі саморегульованої освіти (США); інформаційно-навчальні центри, суспільні зали, центри освіти жінок (Японія);

7) істотно трансформується зміст вищої освіти – значне зростання ролі соціальної та гуманітарної складових частин вищої освіти [10].

Наступним етапом буде розгляд становлення сучасної вищої освіти в Україні та вищої освіти протягом 1991-2002 років. Основним вектором в даний час стала розбудова національної системи вищої освіти України, внесення змін до чинного законодавства, для того щоб забезпечити національні інтереси. Розпочинаючи з 1991 р. було прийнято Закону України «Про освіту», метою якого стало визначення двох рівнів вищої освіти «бакалавр» та «магістр», а також було надано класифікацію нових рівнів «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». Внаслідок прийняття даних норм виникла низка проблемних питань, особливо в підготовці кваліфікованих фахівців. Розглядаючи цю проблему варто зазначити таке – кваліфікація «бакалавр» на українському ринку праці сприймалася як неповна вища освіта; розпочалися проблеми щодо мобільності студентів в межах наряду підготовки; регіональні потреби та випуск студентів за різними спеціальностями не були релевантними, тому значно зросла частка непрацевлаштованих студентів після закінчення українських ВНЗ; наявність кваліфікації рівня магістра впро-

довж десятиліть не знайшла гідного місця на ринку праці України, оскільки рівень спеціаліста більше сприймався згідно зі стереотипним сприйняттям та типом мислення та менталітету (оскільки сучасні трансформаційні процеси ще не було розпочато).

В 1992 р. відбулася знакова подія в м. Ворзелі під керівництвом заступника Міністра В.П. Гондюла проведено двотижневий семінар щодо діяльності вищих та середніх закладів освіти України, що сприяло розробці нормативно-правових актів, як то: «Положення про багаторівневу систему освіти», «Положення про присвоєння вчених звань», статuti закладів освіти, ліцензування та акредитація освітньої діяльності, тип закладу освіти визначався тільки рівнями акредитації (першого, другого, третього, четвертого рівня), поняття державного та галузевого стандартів освіти, «Положення про багаторівневу систему освіти», «Перелік напрямів та спеціальностей підготовки фахівців» та інші, «Положення про організацію навчального процесу в вищих навчальних закладах освіти», «Положення про заклад освіти», «Положення про типові правила прийняття» [14].

У 1997 р. під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО було розроблено і прийнято Лісабонську Конвенцію, що стосується визнання кваліфікацій, які є у системі вищої освіти Європи. Дану конвенцію – Лісабонську угоду – підписали 43 країни, в тому числі й Україна. Основою Лісабонської Угоди стала можливість молодих спеціалістів з різних європейських країн мати однакові умови на європейському ринку праці. Наступним кроком Болонського процесу було прийняття 25 травня 1998 р. Болонської декларації. Ідеєю цих документів було визначення уніфікованих стандартів, як то: двоступеневої структури вищої освіти, системи кредитів (ECTS), визнання бакалавра як базової вищої освіти [2, с. 3]. Також, однією з умов, що була закріплена на рівні законодавства України, стало значення іноземної мови. Такий курс був закріплений Верховною Радою України в Основних напрямках зовнішньої політики 2 липня 1998 р. Також, важливість іноземної мови

була закріплена в Угоді про партнерство і співробітництво між Європейською спільнотою та Україною від 14 червня 1994 р. і у Зверненні українського парламенту до Європарламенту і парламентів країн-членів ЄС 20 червня 2002 р. [9; 15].

До основних векторів розбудови Болонського процесу в Україні варто віднести: 1) активне співробітництво в освітньому середовищі на Європейському просторі; 2) усунення перепон у широкому доступі до якісної вищої освіти; 3) підвищення мобільності студентів та викладацького складу вищих навчальних закладів; 4) базис для кар'єрного зростання молодих спеціалістів. Спираючись на Болонську декларацію та доповнення, внесеними Лісабонським порядком денним, зазначено такі цілі: побудова європейського простору вищої освіти; посилення міжнародної конкурентоспроможності систем вищої освіти; сумісність та порівнянність систем вищої освіти; підвищення ролі університетів у культурних цінностей; змагання за студентів, вплив, гроші та престиж; затвердження загальноприйнятної та порівнянної системи вчених ступенів; системи на основі двох навчальних циклів: додипломного та післядипломного [16].

Основні аспекти вищої освіти в Україні були регламентовані Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. «Про програму інтеграції України в Європейський Союз», а також у численних розпорядженнях Кабінету Міністрів України, в рішеннях Міністерства освіти та науки України. Болонський процес в Україні став важливим історичним моментом для подальшого розвитку вищої освіти в Україні. Варто зауважити, що вища освіта в Україні спирається на рівноправну співпрацю та взаємну перебудову освітніх систем Європи, але Болонська стандартна система для України наразі вимагає змін на ринку праці в Україні. Характерною рисою перебудови освітнього процесу у старшій школі є знаходження на стадії реформування та становлення [17].

Останнім етапом в науковому дослідженні буде історичний аналіз дуальної освіти. Вектором дуальної освіти є наближення всіх елементів системи освіти до

релевантності щодо ринку праці. Вперше термін «дуальна освіта» з'являється при співробітництві з Представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні (ФФЕ) у 2013 р. – початок партнерства з ГО «Українська Асоціація Маркетингу» щодо реалізації проекту «Впровадження елементів системи дуальної освіти в вузах України для підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці». Проект мав на меті популяризувати дуальну освіту в Україні. Зокрема було реалізовано 12 пілотних проектів із впровадження дуальних програм у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) та сформовано Дорожню карту дуальної освіти в Україні та Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою. Слід зазначити, що вперше в Україні на законодавчому рівні було закріплено поняття дуальної освіти у Законі України «Про освіту» від 05 вересня 2017, у якому зазначено: «Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору».

Важливість ролі ЗВО в дуальній освіті неможливо переоцінити, першим хто має впроваджувати інноваційні методи в дуальній освіті повинен бути заклад вищої освіти, а також він має право самостійно обирати спеціальності, освітні програми, навчання за якими проходитиме за дуальною формою. Визначення прав та обов'язків (ЗВО та підприємства, установи, організації) має здійснюватися на основі укладених договорів [18]. Згідно з науковими твердженнями щодо дуальної освіти Н.В. Абашкіної, то вона є оптимальним варіантом навчання на принципах поєднання теоретичного навчання в навчальному закладі й безперервної практики на базових підприємствах [1]. Але за імплементації системи дуальної освіти ЗВО варто зосереджувати свої зусилля на інноваційних професійних технологіях. До переваг дуального навчання варто віднести: практичні навички, що мають теоретичний базис; цільовий адаптований кадровий потенціал; системи

Рис. 1. Історичні передумови становлення вищої освіти в Україні

договорів між учнями, студентами старших курсів та підприємствами сприяє становленню молодих фахівців; випускник під час працевлаштування не потребує психологічної та професійної адаптації [19].

Наведена схема становлення вищої освіти в Україні – історичні передумови (рис. 1), являє собою визначення найбільш актуальних етапів в історії розвитку вищої освіти в Україні. У схемі було зазначено основні соціально-історичні процеси, що вплинули на розвиток вищої освіти в Україні – культурні традиції, філософські тенденції, релігія, феодально-католицька експансія, контрреформація, культура бароко. Визначено основні п'ять етапів становлення вищої освіти – зародження та становлення, створення освітніх центрів, становлення університетської освіти, післявоєнне становлення університетської освіти, оновлення університетської освіти. А також, було зазначено основні історичні освітнього середовища впродовж століть розпочинаючи від заснування вищої школи у 1037 р. в храмі Святої Софії, закінчуючи закріпленням на

законодавчому рівні в Україні дуальної освіти.

Висновки та пропозиції. Отже, на основі проведеного дослідження варто зауважити, що становлення вищої освіти в Україні пройшло нелегкий шлях, щоб намагатися відповідати рівню освіти європейських країн. Вища школа буде завжди знаходитися у процесі модернізації внаслідок швидкості інтелектуальних, технічних та технологічних змін. Тому варто вимагати від вищої школи особливого підходу до поставлених завдань перед нею. Але, насамперед, вища школа в Україні має зберегти свою ідентичність, однак при цьому стати джерелом генерування та реалізації інноваційних ідей.

Список використаної літератури:

1. Міщинська І.В. Особливості розвитку університетської освіти в Україні. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип. 9 (4). С. 41–47.
2. Філософія Відродження на Україні: монографія / авт. кол.: М.В. Кашуба, І.В. Паславський, І.С. Захара та ін.; Академія наук УРСР, Інститут сусп. наук. Київ: Наукова думка, 1990. 336 с.

3. Сірополко С. Історія освіти в Україні. Київ : Наукова думка, 2001. 912 с.
4. Кугай К.Б. Становлення класичної університетської освіти в Західній Україні (XVII–XIX ст.). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 13. С. 24–29.
5. Туркот Т.І. Зародження і розвиток вищої школи в Україні. *Педагогіка вищої школи*. URL: <http://wesudents.com.ua/glavy/50446-zarodjennea-rozvitok-vischo-shkoli-v-ukran.html>.
6. Буніна Л.М. Вища педагогічна освіта в Україні. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 123. 5 с.
7. Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования. Київ : Издательский центр «Просвіта», 2007. 39 с.
8. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту : Статті, нариси, інтерв'ю. Київ : Знання України, 2004. 804 с.
9. Шинкарук В. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України. *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
10. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи. *Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура* : матер. Всеукр. конф. Київ : ІОД НАПН України. 2011. С. 135–142.
11. Дем'яненко Н.М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша третина ХХ ст.). Київ : ІЗМН, 1998. 328 с.
12. Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – ХХ ст. : Навч. посіб. Київ : Генеза, 1996. 360 с.
13. Кірдан О.Л. Реформування системи управління вищими навчальними закладами України в 1917-1920 роках : Управління в освіті : Збірник матеріалів 6 Міжнародної науково-практичної конференції 18-19 квітня 2013 р., Львів / відп. ред. Л.Д. Кизименко. Львів : Видавництво «Триада Плюс», 2013. С. 121–125.
14. Костробій П., Рашкевич Ю. Вища освіта в Україні : порядок денний для реформ. Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні. 2017. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2018/07/Vishha-osvita-v-Ukrai--ni_-poryadok-dennii---dlya-reform-Pdf-v_1.pdf.
15. Чаленко Т.В. Основні тенденції вищої освіти в контексті європейської інтеграції: «Young Scientist». 2018. С. 613–615.
16. Закревська А. Болонський процес як передумова інтеграції вищої освіти в Україні до Європейського освітньо-наукового простору : Збірник наукових праць «Геополітика України: історія і сучасність». 2016. Вип.1(16) С. 251–259. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/10010/1/21.pdf>.
17. Вавренюк С.А. Проблеми Болонського процесу для системи вищої школи України. Інвестиції : практика та досвід. 2018. № 18. С. 59–61.
18. Давліканова О.Б. Актуальність впровадження дуальної форми здобуття освіти у ВНЗ України : Роль навчального закладу. URL: https://www.academia.edu/35288771/АКТУАЛЬНІСТЬ_ВПРОВАДЖЕННЯ_ДУАЛЬНОЇ_ОСВИТИ_У_ВНЗ.doc.
19. Постоян Т.Г. Дуальна система навчання в умовах галузевої кластеризації. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 2. С. 374–382.

Chirva A. Historical preconditions for the establishment of modern higher education in Ukraine

The article analyses historical preconditions for the establishment of modern higher education in Ukraine. The author marks the main challenges concerning the establishment of higher education in Ukraine. The main aspects of modern courses for the development of higher education in Ukraine are defined. It is presented the arguments of history of modern higher education where the main ones are social-historical processes taking place during centuries, that is, the influence of Old Russian cultural traditions, the unification of Western and Eastern cultural-ideological and philosophical tendencies. The author proposes the scheme of establishment of higher education in Ukraine – historical preconditions and explanations.

The following social-historical processes taking place during centuries are cogent arguments of the historical background of modern higher education: the influence of Old Russian cultural traditions, the unification of Western and Eastern cultural-ideological and philosophical tendencies, the development of Ukraine as part of a multi-national and multi-religious state formation (the Grand Duchy of Lithuania, the Polish–Lithuanian Commonwealth), close contacts between Ukrainian, Belarusian, Polish and Lithuanian cultures, late Renaissance culture, feudal-Catholic expansion, counterreformation, baroque culture.

The main aspects of higher education in Ukraine were regulated by the Decree of the President of Ukraine "On Integration Program of Ukraine into the European Union" dated September 14, 2000, as well as by the numerous ordinances of the Cabinet of Ministers of Ukraine, decisions of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Bologna process in Ukraine became an important historical event for further development of higher education in Ukraine.

The author defines five main nascent stages of higher education – origin and formation, the establishment of education centers, the formation of university education, the post-war formation of university education, the renewal of university education. The paper also marks the main historical points of education environment during the centuries since the establishment of the system of higher education in 1037 in Saint Sophia Cathedral until the legislative consolidation of dual education in Ukraine.

Key words: *historical preconditions, higher education system, Ukrainization of education, educational reforms.*